

СТАНОВИЩЕ

на проф. дфн Инна Иванова Пелева, ФФ, ПУ „Паисий Хилендарски”,
относно материалите, представени от доц. д-р Паулина Теодорова Стойчева
за участие в конкурса за професор
по направление 2.1. Филология (Българска литература от Освобождението до Втората
световна война – мемоаристика, жанрология, титрология, литература за деца и юноши)

За конкурса, обявен за нуждите на ФСФ, СУ „Св. Климент Охридски”
(Държавен вестник, № 33, 17.04.2018), доц. д-р Паулина Стойчева е предоставила
всички документи и материали, които – според ЗРАСРБ и правилниците на
институцията за приложение на Закона – се изискват в рамките на подобна процедура.

Тези документи и материали създават добра представа за професионалното
развитие на кандидата от началото на 1990-те до днес.

Академичният преподавателски опит на доц. д-р Стойчева е придобит в две
български висши училища (като Фулбрайтов стипендиант колегата е водила и занятия
по български език за напреднали към Университета в Бъркли). През годините е
изготвила сериозен набор от семинарни и лекционни курсове с разнообразна тематика
(за бакалаври и за магистри); водила е занимания и в рамките на традиционния Летен
семинар по български език и култура за чуждестранни българисти и слависти. До
момента доц. д-р Стойчева е била научен ръководител на трима докторанти (една от
тези докторантури вече е приключила с успешна защита).

Кандидатът е автор на три монографии и на 34 публикации, намерили място в
специализирани издания; участвала е в множество научни конференции, в
международни и университетски научни проекти; рецензирала е научните продукции
на колеги в рамките на конкурси за заемане на академични длъжности (автор е и на
становище за докторантски труд).

Литературоведските занимания на доц. д-р Стойчева са основно в областите
история на българската литература XIX – XX век, антропология и фолклор,
интертекстуалност, жанрология, титрология, национализъм и литература.

Специалният изследователски интерес на доц. д-р Стойчева към
автобиографичната и мемоарната текстовост е особено убедително защитен в
монографията ѝ „Автобиографията, мемоарите и други жанрове. „Неповинний
българин” на Георги С. Раковски и „Спомени от цариградските тъмници” на Светослав
Миларов – жанрови матрици и междужанрови диалози” (София: СУ „Св. Климент
Охридски”, 2018, 584 с.).

След въстъпителните думи, очертаващи характера и границите на познавателната задача, която авторката поставя за решаване, в обемния труд най-напред е ретроспективно обгледана българската литературноисторическа традиция при проучването и осмислянето на мемоарното/автобиографичното слово. В тези страници аналитично са коментирани текстове на Петър Пешев, д-р Кръстев, Юрдан Трифонов, Михаил Арnaudов, Иван Богданов, Росица Димчева, Милена Беновска, Никола Георгиев, Кирил Топалов, Александър Панов, Тончо Жечев, Ефрем Каранфилов, Светлана Русинова, Николай Аретов, Данчо Господинов, Милена Кирова (тук са отчленени и основните моменти в работа на белгийския българист/хуманитарист Раймонд Детрез, имаща отношение към споменната повествователност). В същия дял от изследването авторката с особено внимание разглежда книгите на Цветан Раковски и на Елена Азманова-Рударска, предлагащи ракурси към проблематиката, която е базисна за представяния в конкурса труд.

В следващата си част той картографира основните посоки, в които чуждата хуманитаристика търси разбиране за мемоарната и за автобиографичната текстовост. Разработките в полето са промислени като центрирани около няколко проблема: типология на събитийността, около която гравитират записите на спомняното; структуриране на аза и стратегии за презентирането му в подобни текстове; „технически“ особености на наративите, свидетелски пресъздаващи миналото. Хронологически са представени ключови тези на учени с различно дисциплинарно поданство и/или с различни методологически предпочитания, които тези са се оказали определящи за съвременното хуманитаристко тълкуване на жанровата природа, изследвана от доц. д-р Паулина Стойчева. (Тази част от труда ще е особено полезна на колегите, които оттук насетне ще навлизат в характерната проблематика.)

Откъм собствената си теоретическа позиция, изяснена в диалог с нашата и с чуждата научна традиция, авторката на монографията пристъпва към разглеждането на „Неповинний българин“ (Г. С. Раковски) и на „Спомени от цариградските тъмници“ (Светослав Миларов).

Текстът на Раковски се интерпретира с акцент върху отношенията между фактично (с всички уговорки около верификационните процедури, на които разчита историографският наратив) и фикционално в творбата. Изследването лансира добре обоснованата теза, че „Неповинний българин“ макетира разказа за лично преживяното по образа на агиографския текст. Разгръщането на аргументацията минава през анализ на връзките между съчинението на Раковски и евангелския текст, през коментар

на напреженията между предварителен проект (доколкото той подлежи на реконструкция) и осъществена текстова реалност, през изследване на това как, до каква степен матрицата „мъченическо житие” е сработила в разказа на Раковски за собствените му патимии.

Дялът от работата, който се занимава основно със „Спомени от цариградските тъмници”, е изграден от няколко проблемно-тематични сегмента. Първият от тях, позовавайки се на документални (или „документални”) свидетелства и вече налични техни прочити, се стреми да създаде представа за личността Светослав Миларов. В следващите страници от проучването е показано какво е постигнала критиката до момента по отношение на жанровото класифициране, разбирането и оценката на Миларовото съчинение. Най-голям обем от този дял се пада (предсказуемо) на авторската концепция, предлагаща отговори на въпросите, водили изследването до момента. За да защити визията си за Миларовия текст, доц. д-р Стойчева припомня физиономичното за някои европейски литературни практики (XI–XX в.) и посочва приликите между принципи за изграждането на определени художествени произведения и смислово-композиционни ходове в Миларовото писание, така или иначе наречено от създателя си „спомени...”. Вставните разкази в тези „спомени” са видени като подсилващи тягата към фикционалното в обмисляната творба. Добре аргументираното изложение стига до дефиниране на Миларовото съчинение като *коллекция от псевдоавтобиографични истории, вградени в (квази) мемоарна рамка*, като текст, диалогизиращ с конструкции от типа на „Декамерон” или пък „Кентърбърийски разкази”...

И с конкретните наблюдения, с микроанализите си, и в своята цялост трудът на доц. д-р Паулина Стойчева със сигурност ще е незаменим помощник за всеки литературовед, който реши да проучва не просто и само българска мемоарна/автобиографична текстовост, а и изобщо (отсек или отсеци от) обширната територия *памет-и-текст*.

Студиите и статиите, също мотивиращи разглежданата кандидатура в конкурса – те са 17 на брой, – демонстрират широтата и разнообразието на изследователските избори, които доц. д-р Стойчева е осъществявала през годините. Някои от тези текстове се занимават (от една или друга гледна точка, заради по-тясно или по-общо формулирана цел) с фигури от българския литературен канон (Георги Раковски, Любен Каравелов, Алеко Константинов, Елин Пелин, Йордан Йовков, Константин Константинов). Други публикации сред представените в конкурса интерпретират

страни от делото на персони, върху които литературната ни история по-рядко фокусира вниманието си (Светослав Миларов, Елена Мутева). В набора трудове, които научното жури трябва да оцени, има и такива, чиито страници свидетелстват за тълкувателски ангажимент към чужда историческа, културна и литературна събитийност.

Тръгвайки от конкретни творби (художествени или други), в статиите и студиите си авторката коментира проблеми от различни редове в литературната наука: отношения между мит и литература, между фикционална и нефикционална текстовост, между традиционна и пострадиционна култура; семантизиране на пространството в мемоарното и в автобиографичното писане; културни функции на превода в българска възрожденска среда (превод и жанрово съзнание); евангелско слово и модели на авторепрезентация; мемоаристиката – между припомненото и въобразеното; проекции на личностното/социалноролевото в приписките (XVII–XIX в.)... Описът на темите, върху които се работи в 17-те предложени за разглеждане публикации, не е пълен, но въпреки това дава достатъчно адекватна представа за богатия и продуктивен литературоведски проект, разгърнат през годините от изследователските начинания на доц. д-р Паулина Стойчева.

Представените във връзка с конкурса текстове и материали доказват безспорните качества на кандидата в академичнопреподавателски план и като учен литературовед с широка сфера на компететност и с приносно присъствие в българската хуманитаристика.

Поради това убедено подкрепям кандидатурата на доц. д-р Паулина Теодорова Стойчева за заемане на академичната длъжност *професор*; надявам се, че и останалите членове на уважаемото научно жури по конкурса ще гласуват за тази кандидатура.

26.08.2018,
Пловдив

Автор на становището:
(проф. дфн Инна Пелева)